І чужому научайтесь,
І свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 209. TWO SECTIONS (SECTION I) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 7-го ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1964 No. 209. VOL. LXXI

НІКСОН І РОКЕФЕЛЛЕР СПЕРЕЧАЮТЬСЯ ЗА НЕВДАЧУ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ

Ричард М. Ніксон Нелсон А. Рокефеллер

Ню Йорк. — Колишній віце - президент Ричард М. Ніксон на пресовій конференції 5-го листопада гостро заатакував нюйоркського губернатора Нелсона А. Рокефеллера за те, що не підтримував у виборчій кампанії кандидатури арізонського сенатора Беррі Голдвотера і цим способом спричинив роздвоєння в Республіканській партії, яка здобула дуже низьке число голосів. Ніксон назвав Рокефеллера „розбивачем партії" і тим, „хто псує задоволення". На думку Ніксона в країні є стільки антипатії серед республіканців проти Рокефеллера, що нюйоркського губернатора не можна вважати за партійного лідера поза нюйоркським стейтом. Ніксон назвав пропозицію Рокефеллера негайно змінити голову Крайового Республіканського Комітету — Діна Бирча „смертельним поцілунком" для партії, бо такі проскти можуть запевнити Голдвотеровим прихильникам на довший час контролю партійного проводу. Колишній віце - президент сказав, що він перед пресовою конференцією телефонічно говорив із Голдвотером. „Законно не можна звільнити Бирча", казав Ніксон. Але Бирч має в січні скликати збори Республіканського Крайового Комітету до Вашингтону, і там можна буде обговорити справу голови Комітету, який повинен би після дискусії поставити справу довір'я до його політики. Голдвотер погодився на таку розв'язку цієї справи. Про велику невдачу республіканців в цих виборах висловилися вже й інші провідні республіканські провідники, головним чином губернатори, які домагаються змін в тому напрямку, щоб скріпити партію. В цій справі забирали слово колишній президент Двайт Д. Айзенгавер, губернатор Пенсільвенії Віллім В. Скрентон, губернатор Дітройту Джордж Ромні, республіканський кандидат на віце - президента Генрі Кебот Ладж та інші. Всі вони виступають проти екстремістичної політики Б. Голдвотера і Бирча та домагаються зміни в партійному проводі. Ніксон заявив, що ця перебудова партії мала б відбутися обережно, щоб не розбивати її рядів. Ця перебудова мала б тривати, на думку Ніксона, довгі місяці, а не негайно, як цього дехто домагається. Ніксон сказав, що республіканці мусять об'єднатися, щоб загоїти рани, тому не треба роз'ятрувати тих ран, що ще болять. Губернатор Рокефеллер перебуває на відпочинку в Мадриді в Еспанії. Він назвав заяву Ніксона „сварливим повиборчим висловом", який не є ані „згідний із фактами ані не є конструктивним". Рокефеллер казав: „Тепер є час на переконструктивне відбудову Республіканської партії як вітальної сили в головному струмі американського політичного життя". Нюйоркський губернатор казав, що становище Ніксона важко буде б вважати таким, що сприяє партійній відбудові. Рокеллер твердить, що номінація Голдвотера на кандидата на президента„ розбила так жорстоко партію", що під час виборів американські виборці відкинули республіканський виборчий список із Голдвотером і Міллером такою великою більшістю, якої ще не було в історії ЗДА. Цей список спричинив, на думку Рокефеллера, поразку численних номінованих республіканських кандидатів, Кітінга, Тефта, Персі та інших. Тому домагання зміни в партійному проводі, розумує Рокефеллер, не є особистою справою, а крайовою проблемою, це є справа засад. Голдвотер хоче, щоб соціальне забезпечення було на добровільній базі, щоб ЗДА вийшли із Об'єднаних Націй, щоб контролю над атомовою зброєю мали фронтові військові командаити, щоб справу охорони громадянських прав вирішували самі стейти, а не федеральний уряд, а між цими стейтами є такі, як Міссісіпі і Алабама. „Саме тепер є час на те, щоб Республіканська партія вернулась до тих засад, на яких її заложено, і на яких вона осягнула була свою велич і могутність ЗДА" — казав Р. Ніксон.

Помер о. Юрій Паздрій, надійний український католицький парох Байону

сл. п. о. Юрій Паздрій

Джерзі Сіті. — В середу 4-го листопада 1964 тут у лікарні помер на 39-му році життя сл. п. о. Юрій Паздрій, український католицький парох Байону, один з найбільш надійних українських католицьких священиків молодшої ґенерації. Покійний походив із священичої родини, бувши сином сл. п. о. Михайла і Марії з Ванусів Паздріїв, Богословські студії, після закінчення колеґії св. Василія в Стемфорді, відбув у Католицькому Університеті в Вашингтоні та був висвячений на священика покійним Митрополитом Кир Константином Богачевським в червні 1950-го року. Був сотрудником в Елмайрі, Н.Й., опісля в церкві св. Миколая у Філядельфії, парохом у церкві св. Петра і Павла в Джерзі Сіті та опісля парохом в Байоні, де побудував нову, модерну церкву. Втішався великою пошаною і любов'ю серед своїх парафіян та багатьох приятелів і знайомих. Осиротив три сестри, одна з яких є монахинею, ЧСВВ, Ольгу і Олімпію та брата Михайла, активного члена парафії св. Петра і Павла в Джерзі Сіті. Тіло лежатиме на приходстві в Байоні до неділі, коли о год. 6:30 по полудні буде перенесене до церкви, яку Покійний збудував та в якій був парохом. Похорон відбудеться у вівторок, 11-го листопада о год. 10-ій рано в згадній церкві в Байоні й опісля на цвинтар. Вічна Йому Пам'ять!

„Голосували ми одинцем, але перед світом стоїмо як єдність" — Джансон

Остін, Тексас. — Президент Джансон виголосив промову після того, як республіканський кандидат на президента Беррі Голдвотер прислав йому свої ґратуляції та заяву про співпрацю для добра Америки. В цій промові Президент закликав всіх американців до єдности, кажучи, що вони „голосували ві одинцем, але тепер перед світом стоять як єдність", і мусять так діяти при розв'язці різних світових проблем. Президент просив всіх тих, що на нього голосували, і тих, що були під час виборів проти нього, щоб „забули всі різниці, що існують в Америці чисельніші речі, які нас об'єднують, від тих, які нас і нашу країну ділять". Джансон казав, що саме тепер є такий час, коли „наша країна повинна забути незначні різниці та бути об'єднаною в діях супроти світу". Президент пригадав слова президента Абрагама Лінкольна, які він висловив 100 років тому, коли їхав, щоб стати президентом ЗДА. Лінкольн казав: „Без допомоги Бога я не міг би мати успіху. І без волі Його я не матиму невдачі. Я віддаю вас Його опіці, і сподіваюся, що у своїх молитвах ви згадаєте мене". Президент казав, що він у виборах дістав мандат для об'єднання, щоб очолював уряд, який не служить окремим інтересам, ані бизнесменам, ані робітникам, ані фармерам, ані якійсь групі; його уряд має служити всьому народові. „Це має бути уряд, що дбає про рівні можливості для всіх і для привілеї для нікого".

Демократи значно збільшили число своїх конґресменів

Вашингтон. — Вислід виборів із 3-го листопада виявив, що не здійснилися передбачення республіканців збільшити своє становище в обидвох Палатах Конґресу, де вони мали в Сенаті 34-ох представників, а в Палаті Репрезентантів — 178-ох конґресменів. Вибори цього року спричинили те, що демократи здобули в Палаті 295 конґресменів, і збільшили на одного сенатора число своїх сенаторів. Республіканці вспіли вибрати тільки 138 конґресменів. Два становища в Палаті ще не були вирішені, і коли б ними поділилися обидві партії, то демократи мали б 296 конґресменів, а республіканці — 138. Сподіваються, що теперішня більшість у 89-му Конґресі буде прихильніша до проєктів уряду Джансона, ніж була більшість у 88-му Конґресі, де об'єднувалися південні демократи з республіканцями і не допустили до ухвалення урядових законопроєктів. Президент Джансон заповів, що на першому місці розгляне Конґрес справу медичної допомоги для старших осіб в рамках соціяльного забезпечення. Друга важлива проблема, — це підтримування урядом справа допомоги убогим районам в Аппалачських горах, проти якої була у 88-му Конґресі республіканська опозиція і південні демократи.

Губернатор Ромні за об'єднання своєї партії та поширення її програми

Дітройт, Мишиґен. — Мишиґенський губернатор республіканець Джордж Ромні, який був перевибраний на своє становище, хоч президент Джансон здобув в тому стейті 2 128 301 голос, — дістав 1 764 542 голоси, заявив, що республіканські губернатори повинні вже в найближчому часі старатися про об'єднання своєї партії та поширення її програми, бо сенатор Беррі Голдвотер занадто звузив партійну платформу і цим способом відштовхнув ліберальні і поступові групи від республіканців. Ромні не виступав проти Голдвотера, кажучи на пресовій конференції, що губернатори повинні співпрацювати з арізонським сенатором над тим, щоб об'єднати партію. Губернатор Айдаго — Роберт Е. Смайлі має за два-три тижні скликати конференцію республіканських губернаторів в цій цілі. З губернаторами мали б співпрацювати й інші партійні провідники, також і сенатор Голдвотер та його прихильники. Ромні не вимагає, щоб голова Крайового Республіканського Комітету Дін Бирч негайно залишив свій пост, як цього вимагає Джан Мартин, член стейтового Республіканського Комітету.

● **Декан** Єпископальної Вашингтонської Катедри о. Френсіс Б. Сейр, який в проповіді сказав був кілька тижнів тому, що цього року американський виборець не має жадного вибору між президентськими кандидатами, бо обидва кандидати не надаються на це високе становище, голосував 3-го листопада, хоч і не хотів сказати, за кого. Він заявив журналістові: „Я в своїй проповіді також сказав, що невтральність в моральних справах є неморальністю, тому я голосую".

Вселенський Собор підтримує постанову про участь єпископів у проводі Церкви

Рим. — 852 члени Вселенського Собору голосували в минулу середу 4 листопада ц. р. за першу главу декрету „Про пастирські обов'язки єпископів" тільки „з застереженнями" з уваги на некорисні — на їх думку, зміни, що їх Комісія перевела в тексті того декрету після первісного принципового голосування. Тому, — що без ніяких застережень голосували тільки 1.030 владик, а 77 „проти", а для важности ухвали потрібні дві третіх голосів, то справа вернеться знову до Комісії. Річ у тому, що в первісному проєкті стверджувалось, що єпископи мають разом із Папою „повну" і найвищу владу в Католицькій Церкві. Комісія скреслила слово „повну" і отих 852 духовники добачили в цьому тенденцію до поменшення значення ролі єпископів в новій постійній Раді, що має бути створена в Апостольській Столиці. Канонічну зверхність Папи збережено, проте ствєрджено водночас колективну відповідальність єпископів за долю Церкви. Головну ролю в цьому ліберальному напрямку відіграли кардинали Альберт Маєр з Шикаґо і Йозеф Фрінґс з Кольонії (Кельну). Водночас Вселенський Собор продовжував дебати над декретом про „Церкву в модерному світі". Кардинал Джіякомо Лекаро з Больонії поручав, щоб Церква не в'язалася тільки з одною національною культурою, а була відкрита на впливи всіх культур світу.

Франція погрожує Західній Німеччині у зв'язку з атомовою фльотою

Париж. — Французький прем'єр Рорж Помпіду, промовляючи на обіді, що його влаштувала Асоціяція французьких парляментарних кореспондентів, недвозначно погрожував зірванням французько - німецького союзу приязни, якщо Західня Німеччина приступить разом із ЗДА до будови морської фльоти з різнонаціональною залогою та атомовими ракетами. Французький прем'єр заявив, що приступлення Західньої Німеччини до такої співпраці з ЗДА було б незгідне з духом французько-німецького договору про приязнь і співпрацю. Далі, він заявив, що здійснення проєкту тієї фльоти пошкодить справі політичної єдности Европи та „буде провокацією для Сходу" (читай: Москви). Водночас він критикував теперішню сестему НАТО і домагав реорганізації цього найбільшого західнього оборонного союзу. Франція противиться проєктові атомової морської фльоти, вважаючи, що існування такої фльоти під американським верховним командуванням скріпило б значення Америки, як військового і політичного проводу у вільному світі. Французький президент Шарль де Голь твердить, що Европа мусить мати власну атомову зброю і вести політику незалежно від політики та збройної сили Америки. Західньо - німецькі керівні чинники відразу заявили після виступу Помпіду, що вони не відмовляться від активної участи в плянованій атомовій фльоті.

У британському парляменті прийшло знову до гострої суперечки

Лондон. — Зараз у перших днях сесії нового британського парляменту почалися гострі суперечки між представниками соціялістичного уряду та консервативною опозицією. У середу 4 ц. м. прийшло до гострої виміни слів між прем'єром Гарольдом Вільсоном і колишнім канцлером скарбу Реджиналдом Мавдлінгом, після того, як Вільсон заявив, що консервативний уряд затаїв був факти про економічну ситуацію Британії. Мавдлінг закинув прем'єрові, що він каже неправду і зажадав відкликання того за кидку, чого Вільсон не зробив. Новий міністер економічних справ заявив, що уряд проводитиме заповіджене удержавлення „головної частини" сталевої промисловости та що обмежить і утруднить будування в метрополітальній ареї Лондону нових високих бюрових будинків. У Лондоні з його поверх 8 мільйонами мешканців існує гостра житлова криза, а що понад 11 мільйонів людей Британії живе у поганих житлах, які годилося б знести, а тим часом тут є маса нових бюрових будинків, які стоять порожні. Тільки в Лондоні є тепер біля 40.000 канцелярійних посад, то пекучим є також приміщення для тієї маси бюрових сил. Палку суперечку спричинює теж проблема, як розв'язати гостру кризу удержавлених британських залізничних ліній. Консервативний уряд плянував закривати їх, — уряд Партії праці лякається робити це з уваги на зайнятих там робітників.

У різних країнах українці відзначають 35-ліття Єпископства Кир Івана Бучка

Мюнхен. — Як попередньо в Австралії, так і тут у Зах. Німеччині, відзначено 35-ліття Єпископських свячень Архиєпископа Кир Івана Бучка — Апостольського Візитатора й опікуна скиталців. В кінці жовтня в Катедральному Свят-Андріївському храмі була відслужена спеціяльна св. Літургія; таку ж Літургію відправлено і в Людвіґсфельді. Крайова Управа Братства І УД УНА влаштувала у Мюнхені Сходини Громадянства, що відбулися в репрезентативній залі Дойчес Музеум, — для відзначення Ювілею улюбленого Архипастиря. У запрошенні було сказано, що святкові Сходини Громадянства влаштовуються колишніми воями — „із вдячности за врятування товаришів зброї І УД УНА в таборі полонених у Ріміні перед насильною депортацією до СССР".

Появилася антологія модерної португальської та бразилійської поезії в перекладі Віри Вовк

Ню Йорк. — Дослідне і Видавниче Об'єднання „Пролог" видало як чергову свою публікацію книжку „Зелене Вино" — антологію модерної португальської та бразилійської поезії в перекладі Віри Вовк-Селянської — відомої української письменниці, авторки чотирнадцяти збірок поезії і прози, як також антології української поезії і прози в перекладах на португальську мову. Антологія „Зелене Вино" поділяється на два великі цикли — португальську модерну поезію і бразилійську модерну поезію — обидва із окремими статтями про їх розвиток і сучасний стан. В антології Віри Вовк репрезентовані своїми творами одинадцять португальських і чотирнадцять бразилійських поетів, між ними таких, як Фернандо Пессоа, Маріо де Са Карнейро, Жозе Реміо, Мануел Бандейра, Освалд де Андраде, Жорже де Ліма. Вибір із творів кожного із поетів поперджений окремою біо-бібліографічною довідкою про даного автора. Збірка вийшла з мистецькою обкладинкою Ліди Палій, молодої української малярки з Канади. Бразилійський ПЕН-Клюб (міжнародне об'єднання поетів, есеїстів та новелістів) влаштовує з нагоди появи „Зеленого Вина" Віри Вовк українсько-бразилійський літературний вечір. Відбудеться цей вечір 13 листопада ц. р. в Ріо де Жанейро, де живе і працює Віра Вовк.

СССР ЗНОВУ РОБЛЯТЬ ТРУДНОЩІ У ДОСТУПІ ДО ЗАХІДНЬОГО БЕРЛІНУ

Берлін. — Совєтський представник в чотиридержавному контрольному летунському пункті в Східньому Берліні заявив, що він має доручення з Москви не признавати летів до Західнього Берліну, які відбувають з пунктів поза Західньою Німеччиною. Конкретно це стосується заведеної недавно безпосередньої комунікації між Лондоном і Західнім Берліном та між Ню Йорком і Західнім Берліном. Ця британська летунська лінія розпочалась в минулу неділю, а американська діє від червня цього року. Сполучення Парижу з Берліном існувало вже раніше. Большевики стоять на формальному становищі, що умова щодо вільного доступу до Західнього Берліну стосувалась тільки військової комунікації, бо походила ще з часу останньої війни, та що вона нічого не згадувала про інші країни, як тільки про німецьку територію. Захід відкидав те становище, як тенденційне і нереальне та стояв завжди на тому, що мусить бути вільний доступ до Західнього Берліну, без уваги на те, звідки відбувається подорож та яким технічним засобом. Три торговельні летунські компанії — Ер Франс, Брітіш Юропієн Ейрвейс і Пан Америкен Ворльд Ейрвейс — відбувають щоденно більше, як 170 приземлювань і відлетів в Західньому Берліні. Ніодна з тих ліній не має зв'язку з військовим летунством та не обслуговує військових транспортів. Большевики пробували вже перешкоджати західнім державам в тій летунській комунікації з Західнім Берліном, але державний секретар Раск перестеріг у 1962 р. совєтського міністра закордонних справ А. Громика, що ця совєтська поведінка може виможливити будь-які західньо-совєтські розмови на тему відпруження міжнародної ситуації. Від тої часу Совєти припинили дошкулювати західнім країнам в їхній комунікації з Західнім Берліном. Тепер Москва віднявле звільний аргумент, що ті лети ніби „нелегальні", бо переводяться без попереднього порозуміння з „леґальним" східньо-німецьким урядом. Західні держави відповіли, що вони не визнають Східньої Німеччини, як окремої держави, а тільки як підсовєтську зону, і за всякі „інциденти" у зв'язку з отими летами робитимуть відповідальною Москву. З свого боку Совєти заповіли, що вони „не можуть гарантувати" безпеки отаких „нелегальних" летів. Західні чинники ще не є певні, чи це з совєтського боку тільки новий пробний бальон і бундючний жест для „рятування обличчя" перед східньо - німецькими комуністами, чи поважний зворот в сторону старих методів холодної війни у зв'язку з упадком Хрущова.

Москва підтримує внесення на міжнародну конференцію в справі Камбоджі

Москва. — Офіційна агенція ТАСС проголосила комунікат, в якому підтримується вимогу уряду Камбоджі, щоб скликати знову 19-членну Женевську конференцію, яка в 1954 році поділила колишній Індо-Китай на В'єтнам, Ляос і Камбоджу, поділив. В'єтнам на Північний комуністичний і Південний вільний, та — гарантувавши Ляосові і Камбоджі невтральність. Щодо Ляосу то потверджено ту невтральність на окремій конференції в 1962 році. ЗДА не підписали Женевської конференції з 1954 року, але визнали її постанови, що їх, зрештою, негайно порушили комуністичні країни, розпочали підривну й партизанську акцію в Південному В'єтнамі і Ляосі. ЗДА й тепер є проти такої нової конференції, вважаючи, що в Південному В'єтнамі й Ляосі автоматично настав би мир і спокій, як би їх комуністичні сусіди перестали втручатися в їхні справи, а щодо Камбоджі — то й без нового міжнародного збіговиша, яке стало б трибуною комуністичної пропаганди, можна гарантувати їй безпеку, невтральність і непорушність, як би вона сама була дійсно невтральна, не стала сателітом Пейпінґу та не підтримувала активно партизанів у сусідньому Південному В'єтнамі.

У Москві відбувається маніфестація „єдности" світового комунізму

Москва. — У зв'язку із святкуванням в суботу 7 листопада ц. р. 47-их роковин большевицької революції з'їхались до Москви провідні діячі комуністичних партій з 11-х комуністичних країн. Оце вперше стоятимуть на трибуні в одному ряді представники комуністів китайських — прем'єр Чу Ен-лай — і юґославських, чоловий комуно - юґославський „ідеолог" Велько Влаговіч. Прибули польський Владислав Гомулка, східньо - німецький Вальтер Ульбріхт, прем'єри болгарський, мадярський, румунський, північно - в'єтнамський і монгольський, віце - прем'єр Північної Кореї та представники кількадесятьох комуністичних партій в різних країнах світі. Тільки з Чехословаччини прибув Ірі Гендріх, вправді член президії тамошньої компартії, але все ж другорядна фігура. Центральною особою того збіговища є Чу Ен-лай, якому назустріч на летовище виїхали Алексей Косиґін, Андрій Кириленко, Юрій Андропов і Віктор Грішин. Гадають, що розмови з нагоди такого з'їзду комуністичних „провідників", будуть відбуватися радше в чотири очі й у вузьких гуртках, а не на великих зборах, бо самі большевики не захочуть, щоб на такому зібранні головною фігурою з найбільшим авторитетом був Чу Ен-лай.

В АМЕРИЦІ

● **Колишній президент** Двайт Д. Айзенгавер перебуває тепер в Оґесті, Джорджія, відпочиваючи після побуту в шпиталі у Вашингтоні. Він впав був на поручча сходів в своєму котеджі і відчував болі в боці, але в шпиталі в Оґесті ствердили, що немає жадної небезпеки для здоров'я колишнього президента і він відпочиває в своєму котеджі в гольфовому клюбі. Айзенгавер сказав, що Республіканська партія потерпіла сильно у виборах, але вона скріпиться.

● **4-го листопада** повідомляли, що сенаторське становище в стейті Огайо здобув вкук колишнього президента ЗДА Роберт Тефт молодший, але 5-го листопада виявилося, що його переміг дотеперішній сенатор-демократ, 75-річний Стівен М. Йонґ, який дістав 1.918.178 голоси, а Тефт має на 15.839 менше — 1.902.234.

● **Голова Американської Федерації Праці-Конґресу Індустріяльних Організацій** Джордж Міні заявив, що вибрання президента Джансона „було справдішньою перемогою американського народу для народу". Міні вислав Джансонові ґратуляційну депешу, в якій заявив, що американське робітництво з ентузіязмом працювало для цієї дійсно демократичної перемоги.

● **Стейт Гаваї** має направду орієнтальне представництво в американському Конґресі. Цей стейт має двох сенаторів, республіканця Гайрема Фонґа та демократа Деніела К. Іноі, та двох конґресменів демократів Петсі Такемото Мінк і Спарка Матсунаґа. Джансон дістав на Гаваях 136,559 голосів, а Голдвотер тільки 37,494.

У СВІТІ

● **У Тунісі** введуть примус для бажаючих повінчатися предявити лікарське свідоцтво, що обоє кандидати втішаються добрим здоров'ям. Зокрема не видаватимуть дозволу на вінчання, коли він або вона хворі на сухоти, сифіліс, слабі умово або чи алкоголізм. Звільнені від лікарських довідок будуть тільки ті мешканці віддалених гір.

● **Японський імператор** Гіро-гіто написав ще в 1935 році разом під іншим автором 296-сторінкову книжку про морські створіння. Ту наукову книжку видано тільки в 500 примірниках. Виявлено ще цілому тепер. Загалом японський монарх написав 5 наукових книжок головно з ділянки морської біології, в якій він вспеціялізувався.

● **Англіканський єпископ** в Південно-африканському Союзі Леслі Страдлінг виступив гостро проти расової політики південно-африканського уряду Гендріка Верверда, таврячи тих лікі, заслипені сильною владою режиму, закинули боротися за добру справу. Попередника назначено голови Англіканської Церкви в Південній Африці, єпископа Амброза Рівеза, урядовці відправили з Південної Африки тому 4 роки за таку саму опозицію.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Вибори в ЗДА й закордон

Цьогорічна передвиборча кампанія в Америці не зробила за кордоном доброго враження. Вправді чужинецька, зокрема західньоевропейська преса звикла до специфічного американського явища, що тутешні президентські вибори вимагають особливо довгої і складної процедури, проте цьогорічна обостороння полеміка була аж надто безпардонна. Британська преса з гордістю підкреслювала нібито вищість британської традиції, за якою від розв'язання парляменту до виборів триває найдовше три тижні. За ходом передвиборчої кампанії вся закордонна преса стежила дуже пильно: роля З'єднаних Держав у світі надто велика, щоб увесь чужинецький політичний світ не був найбільш заінтересований в тому, хто стоятиме при кермі ЗДА впродовж найближчих чотирьох років.

Вислід виборів з 3-го листопада цього року був прийнятий у великій більшості чужинецьких країн з правдивим вдоволенням. Поминаємо комуністичні країни, які обкидували сенатора Голдвотера найпоганішою лайкою за його гострі антикомуністичні виступи, за засуджування торгівлі з комуністами, за погрожування виступом ЗДА з Об'єднаних Націй, за економічну допомогу комунізуючим країнам і т. д. Але поза комуністичними країнами, чи такими як Альжир, Ґана й Ґвінея, у більщості західньоевропейських країн велика перемога Линдона Б. Джансона викликала почуття полегші й заспокоєння. У Великій Британії, у скандинавських країнах, в Італії, в Бельгії, Австрії є або виключно соціялістичні уряди, або коаліційні з участю соціял - демократів. Очевидно, що вони воліють мати діло з демократичним президентом, а не з консервативно-республіканським. Але й не-соціялістичні уряди вільного світу вдоволені вибором Л. Б. Джансона із цілком зрозумілих причин: вони знають, якої політики трималися Уряди Джана Ф. Кеннеді та Линдона Б. Джансона і побоювалися несподіванок збоку Беррі Ґолдвотера. Противники Ґолдвотера з його власної партії заповідали, що його перемога була б, мовляв, „катастрофою" для ЗДА і світу, а з Демократичної партії раз-у-раз пов'язували його ім'я із загрозою атомової війни або з ізоляціонізмом Америки. І коли й маси американських виборців поважно взяли ті закиди, то не дивуватися закордонові, що він побоювався раптових і непередбачених змін американської закордонної політики. Навіть гостро антикомуністичні країни, як Західня Німеччина й Японія, жахаються примари нової війни, маючи ще в живій тямці останні воєнні румовища і втішаючись тепер великим добробутом.

Найбільшим розчаруванням була перемога Л. Б. Джансона для режиму Чіянґ Кайшека на Тайвані, який сподівався, що — може — з приходом до влади Ґолдвотера здійсниться мрія вільних китайців — походу проти комуністичного Китаю. Вільні країни Океанії і Південної Азії поставились до вибору Джансона без захоплення, але прихильно, сподіваючись, що його Уряд надто далеко заанґажувався в оборону Південного В'єтнаму й Ляосу, щоб виректися Південної Азії в користь комунізму. Зате виразно холодно поставилась до вибору Джансона прихильна режимові де Ґолля французька преса, бо з іменами Кеннеді і Джансона пов'язані проєкт різнонаціональної морської фльоти, дальша контроля Америки над атомовою зброєю НАТО, прихильність до політичної єдности Европи включно із Британією, — себто всі ті концепції, що їх відкидає де Ґолль.

Все ж величезна більшість наспілих до Білого Дому ґратуляційних депеш із цілого світу — були щирі й віддзеркалювали дійсні прихильні настрої їх авторів.

„Мирне співіснування"

Нове „колективне керівництво" в Кремлі: Брежнєв, Косиґін, Суслов, Полянський, — заявили устами нового секретаря ЦК, Л. Брежнєва, що вони й далі провадитимуть політику „мирного співіснування" із Заходом. Про це сказав другого дня після повалення Нікіти Хрущова представник СССР у ЗДА Добринін у Вашинґтоні, а 27 жовтня „прем'єр" Косиґін — американському амбасадорові Ф. Колерові в Москві.

Що насправді означає ота політика „мирного співіснування"? Чому так міцно тримається її Кремль, навіть викинувши Н. Хрущова — фактичного основоположника такої політики? Перш за все, СССР як колоніяльна потуга, нині вже не може йти на одвертий, воєнний підбій нових територій: занадто багато наймодернішої зброї у посіданні країн вільного світу і занадто багато внутрішніх проблем в СССР, занадто багато суперечностей в самому комуністичному бльоці. За таких обставин годі думати про війну. Тож Кремль змушений пропаґувати „мир в усьому світі". Але чи совєтська політика „мирного співіснування" справді належить до категорії мирної політики? Відповідь категорична: ні! Дають таку відповідь самі керівники Центрального Комітету КПСС. На 20-му з'їзді компартії СССР вперше визначено совєтську закордонну політику, як „політику мирного співіснування". Це означало відмову від війни, як засобу встановлення комуністичної влади у ще вільних країнах світу. Однак, ця настанова ні тоді, ні тепер не означає відмови комуністів від свого головного завдання: захопити в свої руки увесь світ.

„Мирне співіснування" в економіці — побажане комуністами, бо вони мають користь з торгівлі із Заходом, особливо з довготермінових кредитів. Розбудовуючи економіку, вони очікують пророкованої совєтськими економістами великої господарської кризи на Заході, себто ослаблення Заходу. „У сфері ідеології мирне співжиття неможливе, — читаємо в „Радянській Україні" з 6-го жовтня: „Ми ведемо принципову боротьбу"... Там же дано ще точніші визначення найновішої і найпідступнішої московської політики: „Мирне співіснування створює найсприятливіші можливості для боротьби робітничої кляси капіталістичних країн, полегшує боротьбу народів колоніяльних і залежних країн за своє визволення". Найвиразніше висловлена нова тактика і стратеґія Москви такими словами: „Мирне співіснування — це така форма боротьби, яка дозволяє розгортати битви проти імперіялізму на найвигіднішому для всіх народів „пляцдармі".

Отож „мирне співіснування", — це лише „форма боротьби", це також „клясові битви", поєднані, очевидно, з кулеметними у В'єтнамі та в інших завогнених пунктах земної кулі. Лише політичні сліпці не можуть побачити, що криється за отаким гаслом, написаним вже за влади Брежнєва - Косиґіна в „Правді" з 18-го жовтня: Трудящі всіх континентів! Об'єднуйтеся в боротьбі проти імперіялізму, колоніялізму і неоколоніялізму... — за соціялізм!" У тих же „Закликах" передано палкий привіт комуністичному Китаєві, який протиставить московській політиці „мирного співіснування" політику натиску і навіть війни. Фактично ж розбіжності між Китаєм і Росією є справою тактики, а не ідеології, бо кінцева мета обох — „угробити" вільний світ з бомбами чи без бомб, розкладаючи його знутра. Промовляючи в Москві під час зустрічі космонавтів, Брежнєв підкреслив: „СССР бачить свій інтернаціональний обов'язок у підтримці боротьби народів проти імперіялістів, колоніялістів". Для „угроблення" вільного світу Нікіта Хрущов видумав політику „мирного співіснування" і цю політику задумують продовжувати його наступники, „угробивши" тимчасом його самого.

М. Мельник

СССР НАПЕРЕДОДНІ ВЕЛИКИХ ЗМІН

Для багатьох людей, зокрема для так званих кремлінологів, упадок Хрущова був майже розривкою. Вже давно не мали вони такої доброї нагоди поспекулювати, хто в дійсності Хрущова повалив і хто в дійсності поза кулісами Кремлю грає чи гратиме першу, другу й третю скрипку.

Тим часом, коли приглянутись ближче, можна знайти доволі причин для того, щоб твердити, що упадок Хрущова — це не звичайна палатна революція, викликана людьми, які в ім'я особистих амбіцій б'ються за владу.

Це радше вислід глибоких конфліктів, що вже назріли або прискореним темпом назрівають у тій величезній московсько - комуністичній імперії. Вистачить вказати на трудноці внутрішньої і зовнішньої політики Москви, щоб усвідомити ті далекойдучі розходження, що мусять існувати серед людей, які вчора керували і сьогодні керують Совєтськил Союзом.

Почнімо від економіки, де розходження може найглибші і найважчі.

Донедавна совєтський уряд, вживаючи усіх засобів пропаґандивного апарату, хвалився швидкістю росту своєї промисловости. Такий скорий ріст начебто треба завдячувати всеохоплюючому економічному плянуванню, а плянування треба завдячувати комуністичній партії.

Цей арґумент був надзвичайно важливим фактором для втримання популярности режиму всередині СССР, серед сателітів та серед комуністичних партій цілого світу, зокрема недорозвинених країн. В дійсності це був останній поважний арґумент, бо населення СССР уже давно перестало вірити у можливість здійснення інших програмових точок комуністичної партії.

В останніх трьох роках ріст промислового виробництва в СССР сповільнішав і вже не має виглядів на краще в рямцях існуючого планового господарства. І в Кремлі мусіли прийти до переконання, що нові реформи в рямцях тієї самої системи ситуації не поправлять.

Тільки в такий спосіб можна пояснити те, що партійна верхівка дозволила провести в пресі дискусію над реформами, що дійсно могли б поменшити колосальну марнотратність системи.

Найбільше розголосу мала стаття харківського економіста Лібермана, що появилася в „Правді" у вересні 1962-го року. Ліберман твердив, що підприємства перестануть бути марнотравними тільки тоді, коли матимуть можливість працювати не тільки для виконання плянів, але й для того, щоб заробити щось для себе. Ті підприємства, які не приноситимуть зиску, мусять самі за себе відповідати. Очевидно ціни на промислові продукти, принаймні частинно, мають бути встановлювані на вільному ринку, а не в Держпляні.

Щоб ці пропозиції Лібермана впровадити в життя, треба було б провести далекойдучі реформи і навіть почасти вернутися до капіталістичної економічної системи.

Над цими пропозиціями розвинулась дискусія, і навіть Н. Хрущов обережно їх підтримав у своїй промові в листопаді 1962-го року перед ЦК КПСС.

Дискусія досить скоро притихла, але кілька тижнів тому знову відновилась.

В якому напрямі піде новий режим невідомо. Одначе ці випадки виразно вказують на важливість питань, що так чи інакше мусять бути розв'язані. Вони вказують також на те, яка глибока пропасть лежить між прихильниками однієї і другої розв'язки.

Затримання дотеперішнього повного плянування, без сумніву, спинить економічний ріст. Але, з другого боку, повне плянування має значні економічні і величезні політичні користі. Маніпулюючи цінами і податками, Москва може переносити капітал з однієї республіки в другу, може наказувати де і що продукувати, де і що продавати, і таким чином взаємоузалежнювати всі республіки.

Натомість економічна лібералізація не тільки сильно обмежила б усі можливості комуністичної партії, але й причинилася б до значного збільшення індивідуальної свободи і національної автономії.

Друга економічна проблема — це проблема сільського господарства. Мабуть ніде Москва не провела стільки експериментів, як у цій ділянці. Всі вони виявились безуспішними, і всі про це знають.

Треба мати на увазі, що справа тут не тільки в кількісно низькій продукції. Коли в Америці треба лише 7% усіх працюючих, щоб виробляти подостатку всі сільськогосподарські продукти, то в СССР для цього треба приблизно 40%. А це значить, що інші ділянки совєтського господарства не можуть швидко розвиватися, навіть якби для цього були всі дані, бо просто не вистачає робітників.

І тут знову серед совєтської верхівки мусять бути величезні розходження.

Що ж робити? Провести ще одну безплідну реформу для того, щоб люди бачили, що щось робиться? Повернутись назад до основ капіталістичної системи, дозволяючи колгоспам не тільки виконувати плян, але й працювати для себе? Чи може навіть повернути до приватної власности так, як це зроблено майже в усіх сателітних державах за виїмком Болгарії?

На випадок „повороту назад", що робити з національними сільськогосподарськими клясами, які тоді напевно сформувалися б і відношення яких до імперської Москви було б цілком інакше, як відношення польських селян до Ґомулки?

А в загальному, коли провести ліберальні реформи, то де ж тоді комунізм? Що з нього залишиться і чим Москва зможе виправдати обмеження індивідуальної і національної свободи?

У площині політичної свободи керівники совєтського режиму стоять перед рішеннями, які не менше важливі і в яких різниці думок можуть бути так само основні, як і в економічних справах. І знову питання: що ж робити?

Поворот до сталінізму може вдатися на якийсь час, а може й не вдатися і скінчитись кривавою революцією. Народи СССР уже давно перестали бути безформною масою неписьменних селян, з якими добре зорганізована партія могла робити те, що хотіла.

Отже, може дати більше свободи? Та біда в тому, що обмежувана свобода тільки загострює апетити, щоб мати її більше.

Дехто вказує на Португалію та Еспанію, мовляв, лагідна диктатура може тривати дуже довго. Таке твердження може бути правдиве, але його тяжко застосувати до СССР. Треба мати на увазі, що і в Еспанії і в Португалії диктатура майже виключно політична. В СССР диктатура не тільки політична, але й економічна і національна. Навіть у Польщі, Румунії та Мадярщині свободу людини не обмежено так гостро. Лише росіяни можуть тієї диктатури так сильно не відчувати, бо вони до неї звикли, і тому готові терпіти для того, щоб утримати імперію.

У зовнішній політиці труднощі московських правителів не менші. Найтяжче, мабуть, вирішити, що зробити з Китаєм. Значною економічною та мілітарною допомогою Китаєві Москва може або з'єднати собі доброго й вірного союзника, або скріпити свого найбільш небезпечного ворога. Невтральне становище ледве чи можливе, бо воно може бути інтерпретоване у Пейпінґу, як приховане вороже відношення. На одверту ворожнечу тяжко рішитися, бо хто ж може краще доказати, що режим в СССР нічого спільного з „правдивим" комунізмом не має, як китайські комуністи?

Це все вказує на те, що єдина можливість стабільности на Сході Европи — це рішучий зворот у напрямі економічної і політичної лібералізації. Інакше там спокою не буде. Очевидно, процес тієї лібералізації міг би бути сильно приспішений, якби західні держави, нарешті, стали на становищі — вказуючи виразно на СССР, — що сила і стабільність европейського Сходу не в підтримці теперішнього режиму, а в режимах, що згідні з індивідуальними і національними бажаннями народів. Такого роду політика не була б суперечною ані з миром, ані з коекзистенцією. Вона була б суперечна тільки з тою політикою, що уважає конечним кожний успіх совєтського диктатора винагородити висловами вдячности і готовістю жити у вічній дружбі. Іншими словами, хотілося б, щоб західні держави принаймні перестали теперішньому режимові допомагати у продовжуванні його небезпечної екзистенції.

ЖУРАВЕЛЬ

Пройшла весна в гармат
гудінні,
А потім літо одгуло,
І дні прийшли сумні осінні,
Різьблять узорами чоло.
Ключем злетіли журавлиним,
Друзі по зброї — журавлі.
Шукаю їх по небі синім,
Нема. Розплинулись в імлі.
Пливуть літа, не повертають,
І справді! Пощо їм вертать?
Я вік дожив в чужому краю,
Не хочу ще раз доживать.
А в краю рідному, мій Боже,
Я ще і ще хотів би жить,
Та під хрестом, що при дорозі,
Тебе, мій Господи, хвалить.
Тебе, мій Господи Єдиний,
Тебе, мій Краю дорогий,
Сьогодні славлю на чужині,
Де між чужими я чужий.

ЄВГЕН ВОЙТОВИЧ

РЕТРОСПЕКТИВНА МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА ПРОФ. МИХАЙЛА ОСІНЧУКА

Є у нас мистці, що за роки своєї праці для нашої культури, за роки наполегливої праці над собою, за свої досягнення у мистецтві заслуговують собі на пошану серед нас, на ім'я Корифеїв. Розуміється, й заслужені мистці, корифеї не є недоторкальні, й вони підпадають мистецьким осудам, критикам. Вищий, правдивий мистець — як і в житті кожна людина високо поставлена в якій би це не було ділянці життя, — хоче цієї критики, осуду, суттєвого, речевого.

Таким корифеєм у нас, у ЗДА, є мистець Михайло Осінчук. Правда, в наших специфічних умовинах не є легко мистцеві вибитися із нашої сірости так, щоб ті заслуги, те корифейство признавали і визнавали всі. Але — довголітня діяльність і праця мистця сама вимагає такої пошани для нього.

Довідавшись, що мистець М. Осінчук улаштовує ретроспективну виставку своїх праць і вона має назву „Сучасна українська ікона", — коротко хочемо зупинитись над цією виставкою.

Це не є виставка в повному розумінні: ретроспективна, бо й неможливо, нині, на неї спромогтися; за ціле півстоліття мистецької діяльности мистця, — ще в Галичині, а потім, на скитальщині, у ЗДА, у Канаді, — у цей для нас такий неспокійний час несила й неспроможність зібрати всі твори й показати на виставці.

В мистця треба одно підкреслити: за ввесь час своєї діяльности в мистецтві, ставши на засаді — українська ікона, М. Осінчук безперервно діє за нашою старою мистецькою традицією, що прийшла до нас, у Галичину - Волинь, із Візантії, за часів наших великих володарів; тут вона, мистецька традиція, набрала нашого характеру, нашого вислову, наших рис, і лягла в основу нашої мистецької творчости. Не дивно, що візантійсько - українське мистецтво збереглось найдовше в Галичині — по сільських, інколи й забутих церквах у першу чергу! — Відновитель цієї традиції у мистецтві — слуга Божий Андрій Шептицький і мистець Миколай Бойчук, знову піднесли цю традицію на належну їй висоту й пошану серед нас. Рівнож Митрополит Йосиф Сліпий підтримав іконну традицію в нашім релігійнім мистецтві. При Богословській Академії у Львові створив музей, щоб в ньому зберегти ті рештки наших давніх ікон, які в деяких церквах ще заховалися. Після першої світової війни по лінії нашої традиційної ікони став працювати Михайло Осінчук.

Але — ось, що привертає нашу увагу на цій виставці: історичний образ і, другий, можна б сказати, побутовий образ. Трохи не все наше сучасне мистецтво в діяспорі — крім Миколи Бутовича, Едварда Козака, частинно Михайла Мороза і ще декількох інших — є мистецтвом для мистецтва; воно не промовляє до нас нашою історією, нашим минулим, хоч оте минуле, зокрема за останнє півстоліття таке багате на великі і страшні події. Михайло Осінчук пішов у те минуле, в нашу історію у дав такий сильно виовний — стилем, композицією, формою й тоном — твір: „Ярослав Осмомисл". Зупинив мистець свою увагу на одній із великих постатей, володаря Галицької й Волинської Держави, що його згадує й автор „Слова о Полку Ігореві".

Цей твір „Ярослав Осмомисл" дав нам мистець за старовинними европейськими зразками таких творів: Ярослав Осмомисл сидить на троні, а обабіч нього стоять його, скажімо, канцлер і військовий достойник.

Другий твір, що звернув нашу увагу, це „Пряха". Справді, це ще те минуле кінця XIX і поч. XX століття, у атмосфері якого ми зростали, ним жили: мистець дає ремінісценцію, відгомін на верству людей, на клясу, що на наших очах перестає існувати, бо топче її московський молох.

І це всі твори: ікона, історичний образ і побутовий, дають поживу й віддих тій українській людині, її душі, що тужить іще за мистецтвом української культури й традиції, за українським минулим на тлі сучасного українського, охопленого і створеного у мистецькій формі.

Так, це дав і дає нам мистець Михайло Осінчук.

М. Островерха

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

Ще в справі ФКУ

Стаття пані М. Богачевської-Хом'як („Свобода" 2 жовтня ц. р.) у справі ФКУ, на мою думку, не тільки шкодить успішному завершенню збірки грошей на відкриття так потрібної нам катедри, але також нічим не спричиняється до реалізації пропонованої нею фундації ім. Т. Шевченка. І вже годі збагнути як можна зібрані серед ентузіястів гроші на одну певну ціль отак ні з того, ні з цього перевести на зовсім іншу ціль? Прикро також читати, що авторка лише тепер зі „Свободи" довідалась, що Фонд Катедри Українознавства вже на половині дороги до своєї мети — зібрано вже понад 175.000 дол., а не включилася активно в акцію інших українських науковців за створення такої катедри.

Також не подобається пані Богачевській - Хом'як вислів у „Свободі" про те, що така катедра при американському університеті, мовляв, забезпечувала б працю кільком особливо здібним українознавцям. Вона аж занадто сміливо твердить, що „коли тих кілька українознавців справді здібні, то їм не треба забезпечувати праці, бо вони вже мають добрі пости". Поперше це не зовсім правдиве твердження, а подруге, не йде тут про чиєсь забезпечення. Иде тут справді про „кузню" майбутніх українських журналістів, науковців, бібліотекарів, як про це писав пан Л. П., та про багато інших користей від такої катедри.

І якщо знайшлося серед прихильників ФКУ понад $175.000, то знайдеться й друга половина, і Катедра буде. Мусить бути!

Може мусить бути і Фонд ім. Т. Шевченка, за яким так уболіває пані Богачевська, і який нам дуже й дуже потрібний. Але не шляхом грошових маніпуляцій з одного фонду на другий, а шляхом серйозної акції, жертвенности й посвяти. Тим шляхом, яким ентузіясти й прихильники Катедри Українознавства започаткували й довели до поважної суми Фонд КУ, тим шляхом, яким збудували українці в чужому світі так багато церков, осель, пам'ятників, народних домів.

Треба зрозуміти звичайну річ: українське громадянство, яке жертвує гроші на певну ціль, мусить мати довір'я до свого проводу, який збирає гроші на ту ціль. Стаття пані Богачевської не лише не спричиняється до реалізації ідеї Фонду ім. Т. Шевченка, а й намовляє тих, що збирають гроші на Фонд Катедри Українознавства, використати їх не за встановленим призначенням. Чи не краще було б авторці включитися в ту чи іншу акцію збору фондів, замість руйнувати вже існуючу?

Остап Гац
Представник ФКУ
на Каліфорнію

Володимир Янів

МІЖ СИЛЕТОМ ДРАКОНА Й МЕДАЛЬЙОНОМ ХРИСТА

(ПОДОРОЖНІЙ ЕСЕЙ З НОРВЕГІЇ)

(9)

Є ще ліжка у два поверхи, одно над одним, в три ряди поруч, отже разом шість ліжок. І кожне з цих ліжок щільно замикається дерев'яними заслонами. Мені вони нагадали систему катакомб, з вижолобленням на труни, але засада „бути самим собою" — треба признати — доведена тут до логічного завершення.

Подекуди, як от у фолькльорному музеї в Ослью, такі поверхові ліжка в два чи три ряди мають фіранкові заслони, — отже засада подібна, тільки не так послідовно доведена до повної розв'язки.

Подібне відокремлення — також у ресторанах. Власне кажучи, в германських державах взагалі є тенденція сідати при окремих столиках, але в Норвегії це радше засада. Тому в багатьох ресторанах, а зокрема в каварнях, є мініятюрні столики для одного клієнта чи двох. Переділів у поїздах, які сприяють контактам і нав'язуванню розмови у малому товаристві, у Норвегії немає. Назагал перейшли там на систему двох рядів сиджень під вікнами, по два сидження в одному ряді.

Індивідуалізм проявляється також у способі поховань. Це вперше у Ставанґері, переходячи через цвинтар, помітив я в багатьох місцях тотожні, але осібні гроби дружини і чоловіка. Від того часу звернув я спеціяльну увагу на норвезькі цвинтарі і зібрав дуже цікавий матеріял, який підтверджував першу „знахідку". Цвинтарі бачив я в малих і більших селах, як теж у містах. У Трондгаймі цвинтар — це справжній парк біля самої катедри.

Норвежці радо відвідують цвинтарі, і тому немає там того трагічного суму, який часто панує на цвинтарях у нас. Характер цвинтарів зовсім інший, як у цвинтарів романських, де домінує камінь на бездеревному просторі. В Норвегії, як і в Німеччині та Голляндії, домінує дерево, в тіні якого губляться надгробники. У Франції могили здебільша в камені, часто з пам'ятниками, в Італії деякі частини цвинтаря виглядають, як музей різьби, але в Норвегії пам'ятники дуже рідкі. Гроби тут здебільша на рівні землі, обсаджені квітами і з рунічним каменем в головах, нетесаним, на зразок первісного, або стилізованим. Це на перший погляд справляє враження жидівського чи мохаммеданського цвинтаря. Дуже багато є кам'яних або металевих плит, положених просто на землю, з вирізьбленими на них хрестами. У Норвегії спільні гроби дуже рідкі, а мурованих гробівців майже нема.

На деяких цвинтарях можна бачити цілі „поля поховань", відокремлені від інших цементованим обгородженням. На цих „полях поховань" 5-6-7 чи й більше індивідуальних могил членів родини, — кожна могила з своїм надгробником. На такому „полі поховань" зустрічаються спільні могили подруж, спільна могила дідів, спільна батьків і дві - три могили неодружених дітей.

На цвинтарі в Ослью є цілий квартал могил заслужених норвежців, справжній національний пантеон, який знову підкреслює значення індивідуальности і пошани, яку творча одиниця собі виборює. І для творців нема тут тої ощадности місця, яка панує в Ослью. Ібсен — разом з дружиною й донькою — спочиває серед беріз, біля яких сумує тополя. Б'єрнстерне Б'єрнсон, також з дружиною, між тополями і двома плакучими вербами. Побіч нього Б'єрн Б'єрнсон з дружиною, драматург Гайберґ, ніжний лірик Оляф Буль. Потім іде низка образотворчих мистців: Мунк, Вереншйольд, Кроґ, Фірлей. У деякій віддалі поет Верґелядо, роля якого подібна до ролі Шевченка у нас. Це лише кілька найвідоміших для прикладу. Мені здається, що це чи не найкраща форма пантеону, — найбільше зближена до людей, серед них і для них, найбільше промовляюча до загалу.

На цвинтарі в Ослью зворушують краса положення і природна декорація дерев, що в дечому нагадує ліс, заселений тисячами різноперих і різноголосих птахів, які творчим гамором сповнюють місце, злагіднюють біль і нагадують про незнищенність життя. Малі співаки не бояться відвідувачів, і одного вечора ціла зграя їх прилетіла до мене і сіла мені на рамена й простягнені руки, наче знаючи, що в місці вічного сну не може бути ні зла, ані кривди.

Отже, в самій концепції норвезького цвинтаря проявилися дві сторони обличчя індивідуалізму: з одного боку людина змагає до збереження свого власного „я", замкненої одиниці, навіть після смерти, а з другого — суспільність сприяє індивідуалізмові, відзначаючи заслужені особистості, при чому форми того відзначення більше імпресіоністичні ніж будь-де. Слід ще додати, що культ заслуженої одиниці в Норвегії проявляється також у пам'ятниках, численніших, як в інших країнах. В них із спеціяльною силою проявляється нордична тяжкуватість, відома і з різьби, і з архітектури.

Звичайно, найбільше пам'ятників в Ослью, хоч не бракує їх і в Берґені, і в Трондгаймі. Біля театру стоять монументи драматичних авторів, очевидно, з Ібсеном та Б'єрнстерне Б'єрнсоном на чолі, біля університету — пам'ятник дослідників, біля королівського палати — постать короля на коні, біля штортінґу — політики тощо. В цій великій кількості пам'ятників, як і в старанному плеканні звичаїв, можна добачати бажання зрівноважити століття неволі, протягом яких так багато занедбано. Молодому народові властиве бажання похвалитися, що і він має своїх визначних людей.

Подібний момент у творчості мистців. Відомий Віґелянд, який мусить дивувати своєю творчою динамікою, виготовив не менше як 25 погрудь визначних норвезьких сучасників — знову своєрідний пантеон. Розквіт його творчости припадає саме на час національного піднесення, але напевно не менше діяв і в нього культ сильної особистости, характеристичний для початку нашого століття. Залюбки малює Мунк визначних сучасників, малює їх і Вереншйольд та ін.

І ще одна точка зіткнення одиничної мистецької творчости в прямуванні до вияву своєї індивідуальности й держави у її обов'язку шанувати мистецьку індивідуальність: творці творили, і іноді, для утривалення своєї творчости, леґували свій доробок державі, а держава сьогодні дбайливо опікується їх мистецькою спадщиною. Так у випадку Віґелянда, — його музей знаходиться таки в його давньому ательє, і так з картинами Мунка, які зібрані в спеціяльному будинку.

З НАШИХ БУДНІВ

ДО НАС НА ЯРМАРОК!

„Чоловік стріляє, а Бог кулі носить"... Спершу було в мене в пляні присвятити цього фейлетона не літературному, а політичному ярмаркові, значиться — виборам. Але моя партія з честю програла, отже нема про що розписуватись... Тому облишімо в спокої політику, а поцікавмося культурними ділами. І я вірю, що такою саме, культурною подією буде Осінній Літературно - Мистецький Ярмарок, що відбудеться в Ню Йорку в цю суботу, в авдиторії Джуньйор Гайскулу, при евню „Б".

Цей Ярмарок небуденний та й оригінальний перш за все тим, що в цілості буде виконаний мист. силами, з Боффало і з Філядельфії, тільки піяніста, Ігора Соневицького, таки в нас позичили — подібного ж ніде не знайдуть! Отже знову побачимо й почуємо наш коханий „Веселий Львів", цим разом збагачений Владзьом Шашарівським, тим магіком, який винайшов „Театр у П'ятницю", що грає по суботах, бо п'ятниця — пісний день і, не можна, після вистави, чимось конкретнішим закусити.

Назва цього Ярмарку — „Львівські Усмішки", говорить, як то кажуть, сама за себе. Значить, дорогі друзі, ви не тільки усміхнетесь, але й зідхнете час від часу, а то й сльозину зроните, почувши сентиментальну пісеньку про Львів у виконанні Марії Лисяк чи Юрія Лаврівського... Батярські монологи Пінота - Рудакевича, або настроєві сценки й куплети Ірени Лаврівської належать до залізного репертуару „Веселого Львова", який цим разом, у ці ювілейно - листопадові дні, віддасть теж належну дань стрілецькій тематиці. Про це подбав літературний керівник Ансамблю, колега Олег Лисяк, сам хлопець військовий, правда — не усусус, а дивізійник, алеж вони такі близькі - рідні одні одним тим, що встоятись теж не мали сили. Крім самого О. Лисяка авторами текстів програми є ЕКО, Б. Нижанківський, Л. Полтава, Леся Лисак, В. Шашаровський та інші.

Віримо, що наша Метрополія, ближча і дальша, громадно прийде подивитись, як ярмаркують „весолольвці", а впарі з тим подасть моральну й матеріяльну підтримку нашому Літературно - Мистецькому Клюбові, який на цьому важкопробному етапі свого існування дуже і дуже такої підтримки потребує. Програма Ярмарку довго не затягнеться, пролетить бальоном, як казали колись у Львові, так що буде час і нагода заглянути ще й на Осінні Вечерниці Пластприяту до Народного Дому.

А завтра, в неділю 8-го листопада, йдемо до Фешен Інституту вітати й подивляти наших красних гостей з Дітройту — Капелю Бандуристок Осередку СУМА ім. Пилипа Орлика, під керівництвом Петра Потапенка... Ну, здається, досить наробив реклями й „паблисіті"! Випадало б ще спом'янути теплим словом Показ Моди в Українському Інституті Америки, але, біг-ме - Боже, немає куди його притулити!

Ікер

Українська хроніка

● **Виставка еміграційної преси відбудеться цього місяця в Зах. Німеччині,** в Ганновері, влаштована, як і щороку, Союзом Вільної Преси. Українська преса буде там представлена заходами українських журналістів — членів Союзу Вільної Преси та заходами Спілки Українських Журналістів. Головою багатонаціонального Союзу Вільної Преси є цього року український журналіст В. Леник.

● **Польський журнал „Культура" у Франції** стоїть на становищі, що „Віднайдені землі" можна зберегти лише тоді, коли буде іншим націям повернено їхні землі, в тому числі місто Львів — Україні. Цей журнал повідомляє в останньому числі, що такі думки знайшли багато прихильників у тверезо думаючих польських колах в Англії й ЗДА.

● **Проф. Ф. Великохатько, світової слави фахівець-іхтіолог,** який по війні живе у Бразилії, брав участь у Конґресі учених Бразилії. Він виголосив доповідь „Тривалість утворених видів у природі", яку вже надрукував журнал „Сіенсія е Культура" — „Наука і Культура".

● **Заключний Шевченківський концерт у Ессендоні, в Австралії** відбувся з почину Української Центральної Шкільної Ради. У ньому взяли участь учні Рідних Шкіл Вікторії. Усі добровільні датки передано на потреби рідного шкільництва. В Аделаїді режисер Віктор Гай викінчує підготову вистави п'єси Т. Шевченка „Назар Стодоля", показ якої буде заключним Шевченківським ювілейним вечором у тому місті.

● **На балю Міжнародного Зв'язку Скавтів на еміграції,** в Лідкомбе, в Австралії, королевою балю обрано українку-пластунку Дарію Масляк, між дівчатами 6 націй.

Короткі вісті

● **В Будапешті** побував з відвідинами і вів переговори про торговельне та культурне наближення австрійський міністер закордонних справ Бруно Крейскі, як перший узагалі західній міністер від часу мадярської революції в 1956 р. Австрія, хоч формально невтральна, насправді своєю традицією, культурою та устроєм і складом уряду й парляменту — належить до західнього світу. За мадярської революції — Австрія відкрила свої кордони для мадярських втікачів.

● **У Наги,** столиці японського острова Окінава, який є великою американською морсько-летунською базою і стоїть частинно під американською адміністрацією, 29-членний автономний сойм обрав більшістю 18 голосів проти 11 на голову автономного уряду проамериканського японського політика Сеіго Матсуоко. Комуністи і комунофіли намагалися триденними демонстраціями стероризувати сойм, щоб не призначати на голову управління проамериканського діяча.

В Барсельоні відбувся Міжнародний Студійний Тиждень Преси

Барсельона. — В днях 26 жовтня до 1 листопада ц. р. тут відбувся Міжнародний Студійний тиждень преси. Організував його Інститут Соціяльних Наук у співдії з еспанським Міністерством Інформації і Туристики. Сам Інститут покликаний до життя і субвенціонований провінціяльним правлінням Барсельони. Подібний тиждень був уже організований в минулому році й у висліді його праць з'явився окремий збірник із усіми прочитаними доповідями. Цьогорічний „тиждень" був присвячений 8 центральним проблемам: 1) преса й питання міжнародної прилюдної опінії; 2) преса й екуменічний рух; 3) преса й ідеології; 4) преса й економічний розвиток; 5) преса й технічний поступ; 6) преса й західній світ; 7) преса й світ еспансько-американський; 8) преса й комунізм.

Наради були зорганізовані у той спосіб, що одній проблемі було присвячене одно засідання (практично: один ранок або одно пополудне). Проблему з'ясовував головний референт, а її потім доповнювали кореференти (4-10). Доповіді в більшості були помножені й роздані до простудіювання учасникам, а з огляду на кількість доповідей (67!) референти подавали на засіданні тільки коротке резюме (10 - 15 хвилин) й опісля відбувалась дискусія. Участь брало бл. 70 висококваліфікованих представників 12 народів, в чому представники трьох екзильних груп (словаків, українців та чехів). З українців запрошений був за посередництвом Міжнародної Унії католицької преси д-р Володимир Янів, в характері професора УВУ, для представлення психологічного аспекту проблеми преса і комунізм. Професор Янів вибрав як вихідну точку своєї доповіді, питання, що йому присвятив у минулому чимало уваги, і сформулював свою тему: доля преси в протиставленні сходу (комуністичного) і заходу (демократичного).

Відкриття „тижня" відбулося незвичайно урочисто в „золотім сальоні" провінціяльного правління Барсельони. За Президіяльним столом сиділи міністер Педро Ґуаль Вільальбі в товаристві високих представників війська, цивільного губернатора, президента „депутації" (тобто провінціяльного правління) та генерального директора кінематографії та театру (як делеґата міністерства інформації та туристики). Були також заступлені численні представники преси, які згодом дали обширні репортажі з відкриття у барсельонських щоденниках. Після відкриття відбулось приняття учасників в сальонах провінційного правління. Студійну імпрезу зорганізував (і був її справжньою душею) директор Інституту Соціяльних Наук — проф. д-р Ґеорґее Чіфра. Симпозіюм („панель" чи пак по еспанськи „поненція") п. н. преси й комунізму відбувся в суботу 31 жовтня, і тоді виступав також український учасник тижня.

В. Я.

● Московська „Правда" з 29 жовтня вперше назвала призвище Нікіти Хрущова від часу його „вичищення" акурантно на два тижні перед тим, навівши цитат з заяви польського комуністичного ватажка, що провід совєтської компартії „прийняв резиґнацію товариша Хрущова з поважних причин".

Збори Відділів Українського Народного Союзу

СУБОТА, 7-го ЛИСТОПАДА 1964 р.

БРУКЛИН, Н. Й. Місячні збори Т-ва ім. Б. Хмельницького — 158 Відд. в год. 8-ій веч. в залі УНДомі, 216-218 Grand вул. Проситься вирівняти залеглі вкладки. — Ю. Павчак, предс., П. Дубовецький, секр.

НЕДІЛЯ, 8-го ЛИСТОПАДА 1964 р.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Збори С-ва Рожд. Прес. Богородиці — 36 Відд. в год. 4:30 по пол. Проситься прибути на збори. — А. Стрілець, предс., К. Ярославська, кас., С. Гунька, секретар.

КЛІВЛЕНД, Огайо. Збірка місячних вкладок Б-ва св. Петра і Павла — 102 Відд. зараз по Співаній Сл. Божій в церковній залі, 2280 W. 7th. — І. Попович, предс., Г. Голубець, кас., М. Бобечко, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Збирання вкладок за місяць листопад Т-ва Дністер — 430 Відд. відбудеться: 8-го листопада в „Тризубі" в год. від 1-3 по полудні; 15 листопада в Укр. Клюбі при Френклін вул. в год. від 11:30-1:30 по пол.; 21 листопада в Укр. Клюбі при 23-ій і Брави вул. в год. від 7-9 веч. — О. Бакай, секр.